

НЕКОНВЕНЦИОНАЛНИЯТ ТЕРОРИЗЪМ КАТО СРЕДСТВО ЗА ЗАПЛАХА И ПОСТИГАНЕ НА ПОЛИТИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Мирослав Мирчев

Военна академия „Г. Раковски“

Анотация: Докладът разглежда въпроси, свързани с използването на химически, биологични, радиационни и ядрени вещества от терористични организации или т.нар. неконвенционален тероризъм. Направен е анализ на факторите, които могат да повлияят на една терористична организация да използва методите и средствата на неконвенционалния тероризъм. Посочени са основните теории като: „Няма друга алтернатива“, „Религиозна вяра в божествения декрет“ и „Вяра в „края на дните“, които са идеологическа платформа на част от терористите. Анализирани са основните цели, които си поставят организациите, упражняващи неконвенционален тероризъм, като са посочени примери за използването на химическо оръжие от Ал Кайда и Ислямска държава в районите на Близкия изток и Централна Азия. Не на последно място е разгледано съдържанието на ядрения и биологичния тероризъм.

Ключови думи: неконвенционален тероризъм, ядрен тероризъм, биологичен тероризъм, Ал Кайда, Ислямска държава, оръжия за масово унищожаване, теория „Няма друга алтернатива“, теория „Религиозна вяра в божествения декрет“ и теория „Вяра в „края на дните“

THE UNCONVENTIONAL TERRORISM AS A MEANS OF THREAT AND ACHIEVEMENT OF POLITICAL GOALS

Miroslav Mirchev

Rakovski National Defense College

Abstract: The report has examined issues related to the using of chemical, biological, radiation and nuclear substances by terrorist organizations or the so-called unconventional terrorism. An analysis of the factors that can influence a terrorist organization to use the methods and means of unconventional terrorism has been made. The main theories as: “There is No Other Alternative”, “Religious Faith in Divine Decree” and “Faith in the “End of Days”, which are the ideological platform of some terrorists have been mentioned. The main goals set by the organizations engaged in unconventional terrorism have been analyzed, as well as examples of the use of chemical weapons by Al Qaeda and Islamic State in the Middle East and Central Asia. Last but not least, the content of nuclear and biological terrorism has been discussed.

Keywords: unconventional terrorism; nuclear terrorism; biological terrorism; Al Qaeda; Islamic State; Weapons of mass destruction; the “There is No Other Alternative” theory; the “Religious Faith in Divine Decree” theory; the “Faith in the “End of Days” theory.

Феноменът на съвременния тероризъм, в рамките на който се използват недържавни участници, може да бъде определен като насилие, насочено срещу граждански и военни обекти, с цел постигане на политически цели, чрез разпространение на страх и паниката сред населението. Началото на съвременния тероризъм датира от втората половина на XX век и е кулминация на процес, по време на който тероризмът непрекъснато се променя, оформя, възприема нови методи и използва нови технологии за осъществяване на терористични атаки с постоянно нарастващи щети. По време на този „еволюционен процес“, новите методи се утвърждават като норма и приемлив метод за извършването на атаки по целия свят, а впоследствие стават и генератор на нови вълни на тероризъм. Началото е поставено в края на 70-те години на миналия век с вълната от атаки за отвличане на самолети, последвана от вълната от самоубийствени атаки през 90-те и вълната от атаки, извършвани от „вълци единаци“ през първите години на новото столетие – феномена на „домашния тероризъм“, характерен за Европа и миграционните вълни, породени от гражданските войни в Сирия, Ирак, Северна Африка и Афганистан.

Освен традиционните средства за извършване на атентати, съвременните терористи, основно в лицето на „Ал Кайда“ и Ислямска държава (ИД), могат успешно да използват и нетрадиционни – химически, биологични, радиационни или ядрени (ХБРЯ) вещества за своите атаки. При този неконвенционален тероризъм, свързан е с използването на оръжията за масово унищожаване (ОМУ) и високи технологии (Mirchev 2005), атаките и ефектът от тях може да бъде определен като „ограничен“ или „неограничен“.

Ограничената неконвенционална атака се различава от обичайния терористичен акт само по използваните средства. Нейната цел е да причини множество жертви на мястото на нападението или в непосредствена близост до него, да се опита да привлече медии и общественото внимание към посланията и исканията на терористичната организация чрез предизвикване на достатъчен брой жертви и, в крайна сметка, да постигне определени, краткосрочни политически цели. Ограничена неконвенционална терористична атака може да бъде извършена чрез разпръскване на химическо вещество в затворено пространство, чрез замърсяване на хранителни и водни източници или чрез използване на експлозиви за разпръскване на радиологичен агент на предварително избрано място. Тази атака може да е свързана още и с атентати срещу обект, съхраняващ опасни вещества – военно или промишлено съоръжение.

За разлика от „ограничените“, *неограничените* атаки са предназначени да причиняват огромен брой жертви в големи жилищни, промишлени или цели географски райони за постигане на дългосрочни и трайни политически цели или промени в политическата система на държавата.

Независимо, че концептуалната основа на тези две категории атаки е различна, предизвиканият от тях ефект може да служи като лост за промяна на политическата реалност чрез сплашване, унищожаване на големи популации от населението или биосферата, замърсяване на обширни географски региони за продължителен период от време и т.н. Този тип атаки са в състояние да упражнят тежко психологическо въздействие върху обществото и напълно да подкопаят доверието на населението в правителството, институциите и утвърдените ценности.

Кои са факторите, които могат да повлияят на една терористична организация да използва формите и средствата на неконвенционалния тероризъм.

1. Промяна или преосмисляне на стратегията и тактиката на терористичната организация с цел издигане на своя авторитет, влияние и „тежест“ в района или държавата, в която действа, при което се използват предимствата на неконвенционалните атаки.

2. Страх от наказателни мерки, които могат да бъдат взети от държавата или международна коалиция след извършването на неконвенционална терористична атака, довела до смъртта на хиляди хора и замърсяването на обширни географски зони и области.

3. Опасения за намаляване на популярността или загуба на подкрепа сред населението, което симпатизира и поддържа съответната терористична организация. Това може да накара нейното ръководство да вземе решение за използване на ХБРЯ вещества за извършване на атаки.

4. Морални и етични съображения, с които някои от терористичните организации се опитват да рационализират своите атентати с употреба на ХБРЯ вещества, използвайки т.нар. „етична дилема“, убеждавайки субектите на атаката в нейната правота и справедлива крайна цел.

Другият основен въпрос, свързан с извършването на неконвенционални атаки, е кои терористични организации имат възможности, капацитет и мотивация да ги организират и проведат, както и какви са индикаторите за това. По отношение на неконвенционалния тероризъм мотивационният фактор има първостепенно значение поради относителната трудност за набавяне на необходимите вещества, непредвидимите последствия, които могат да възникнат вследствие на атаката и ответните действия на силовите ведомства срещу организацията.

Мотивацията за извършване на неконвенционални терористични атаки може да бъде разделена на стимули, основаващи се на рационални мотиви и стимули, породени от иррационални мотиви. Мотивация, произтичаща от „рационален мотив“ (рационален от гледна точка на оценката и анализа на съображенията цена/полза преди извършване на атаката) може да включва мълчаливо съгласие от страна на държава спонсор или държава, в която действа терористичната организация, желание за ескалация на съществуващ конфликт, искане за промяна на политическата, икономическата, етническата или религиозната реалност, или убеждението, че „няма друга алтернатива“. (TV BiT 2016.)

Стремещт за ескалация на борбата или съпротивата е един от основните мотиви за терористичната организация, който може да иницира решение за извършване на неконвенционални терористични атаки срещу държавата. Този стимул може да бъде породен от два основни източника. Първият е следствие от успешно проведена антитерористична дейност от държавните структури срещу организацията, която ѝ е нанесла сериозни щети и значително е увеличила желанието за отмъщение сред нейните членове, активисти и последователи. Вторият може да бъде усещането, вътре в ръководните среди на организацията, че вече нямат силата да предизвикват отразяване на своята дейност и идеология от СМИ и да привличат вниманието на общественото мнение, както са правили в миналото. По този начин организацията не може да влияе пряко на политическата арена и не е в състояние да доведе до желаната или пропагандирана промяна. При тези обстоятелства терористичната организация може да реши, че е дошло време за извършване на „зрелищни“ атаки с голям брой смъртни случаи и така да „наложи“ на медиите и обществеността да обърнат внимание на нейните искания.

Много често терористичните организации се стремят да променят съществуващите реалности в обществото и държавата и да влияят върху политическите процеси с цел промяна на социалната, икономическата или политическата среда. Неконвенционалните атаки служат на организацията като инструмент за предаване на съобщения по насилствен начин, плашат обществеността, поставят въпроси, свързани с вътрешния или глобалния обществен ред, оказват натиск върху лицата, вземащи важни решения и нежелаещи да се съобразяват с исканията на терористите.

Неконвенционална терористична атака може да бъде извършена от терористична организация не само с цел ескалиране на борбата и повишаване на цената, която държавата е принудена да плати поради отказа си да приеме искания за промяна на съществуващия законов ред, но и като резултат от желанието на организацията да промени политическата реалност чрез унищожаване на значителен брой хора, цели общности и/или да постигне замърсяване на големи площи, като по този начин ги направи негодни за използване за голям период от време, предизвиквайки глад или епидемии. Тези атаки могат да се използват за решаването на религиозни, национални или етнически конфликти.

Много често при организациите, използващи неконвенционален тероризъм се забелязва т.нар. *ефект на емуляция*³⁰ т.е. имитиране на действията на другите по силата на определено съперничество, особено от структури, имащи ограничени възможности и членска маса. Медийното отразяване на нетрадиционно извършени атентати често мотивира по-малката терористична организация да „копира“ терористични действия, за да си подражават или, за да се конкурират взаимно с по-мощни структури. В този контекст приемането на неконвенционална тактика от една организация може да се възприема като първоначално разбиване на „табуто“ за използване на ХБРЯ вещества, което ще позволи на малки организации да подражават със същите действия. Тук обаче следва да се отчита и обратната зависимост – че по същия начин неуспехът на големи терористични организации да извършват неконвенционални терористични атаки вследствие на предприети от държавата и международната общност антитерористични и контратерористични мерки или операции, може да послужат като ограничаващ фактор, когато става въпрос за мотивацията на малките организации да иницират подобен, неконвенционален тип атаки.

Много често при обясняване на действията на неконвенционалния тероризъм се използват няколко теории. Теорията **Няма друга алтернатива** обикновено се отнася за организации, които са в състояние на упадък и са изложени на риск от изчезване поради загуба на вътрешна подкрепа към ръководство, намалена популярност на идеологическите им платформи сред населението или ефективно противодействие от страна на държавата (арест/ликвидиране на ръководни членове на организацията, премахване на по-голямата част от нейната икономическа и оперативна инфраструктура и др.). В този случай възприятието на лидера за състоянието на терористичната организация, както и субективното усещане за влошаване на позициите му, и страхът от изчезване са по-значими от действителното състояние на организацията. При подобна обстановка ръководството на организацията може да прибегне до отчаяни мерки, използвайки нетрадиционни средства като ХБРЯ вещества за

³⁰ Емуляция – значение. WARBLETONCOUNCIL [онлайн] достъпно на: <https://bg.warbletoncouncil.org/emulacion-990> [Emulatsiya – znachenie. WARBLETONCOUNCIL [onlain] dostapno na: <https://bg.warbletoncouncil.org/emulacion-990>]

постигане на своите цели, т.е. мотивация, произтичаща от ирационален мотив, свързан и обясняван с някакъв феномен извън обичайната социално-политическа сфера – божествена сила, вяра в пророк или апокалиптична идеология.

Теорията за **Религиозната вяра в божествения декрет**, т.е. вярата, че *използването на неконвенционални оръжията изпълнява божия заповед, налагаща премахването на „злото“ от света чрез ликвидиране на цели общности и дори унищожаване на целия човешки род*. В основата на подобни твърдения стои предположението, че светът се е отклонил от праведния път и няма друга алтернатива. Той може да бъде възстановен, след като бъде унищожено човечеството, с изключение на малки групи „силно вярващи“ и малцина „просветени“, които са членове на организация.

Другата теория е обвързана с **Вярата в идеологията на „края на дните“** т.е. вяра в *необходимостта от структурна, демографска, религиозна или идеологическа промяна на определена дата, която има символично-религиозно значение за терористичната организация*. Това убеждение обикновено е резултат от постоянно „промиване на мозъци“ сред групи и общества, които гравитират около харизматичен лидер – религиозен пророк, проповедник или духовен наставник. Този тип организации обикновено приемат формата на култ. Характерно за него е „изкореняването“ на независимата воля и личната идентичност чрез безпрекословно подчинение на желанията и пътя, определени от лидера, до такава степен, че неговите последователи да са готови да се самоубият или да убият от негово име. (Gradev 2016, pp. 189 – 207)

При разглеждане на неконвенционалния тероризъм и последствията от неговата деструктивна дейност задължително следва да се познават неговите *характерни черти*, които да позволят да се направи прогноза, кога една терористична организация е склонна да използва ХБРЯ вещества за постигане на своите цели. Характеристиките на конкретна терористична организация оказват пряко или косвено влияние върху нейната мотивация и нейната оперативна способност да извършва неконвенционални терористични атаки.

Една от основните характеристики е свързана с анализа на предишните атаки. Това налага изучаване на основните видове атаки, извършени от организацията, като се поставя специален акцент върху тяхната степен на смъртоносен ефект и всяване на хаос.

Друга характерна черта може да бъде текущото състояние на терористичната дейност на организацията. Тя се отнася до разбирането и вижданията на ръководството ѝ за успехите и неуспехите – както от гледна точка на възприетия замисъл за водене на терористична дейност, така и от постигането и реализирането на залегналите в нейната идеологическа платформа стратегически цели – способността да постига успехи на международно, регионално или местно ниво. Може да се предполага, че организация, която има постоянни успехи (при извършване на атаки, които причиняват множество смъртни случаи и генерират медийно въздействие, но и при реализиране на политически цели и задачи) няма да променя тактика си и няма да има нужда от неконвенционални атаки. От друга страна, организация, имаща поредица от тактически неуспехи, водещи до невъзможност за привличане вниманието на медиите и обществеността, и неспособна да популяризира целите си, може да вземе решение за използване на неконвенционални средства, за да сложи край на поредицата от неуспехи. (Hristov 2015)

При неконвенционалния тероризъм задължително следва да се анализират *целите*, които си е поставила терористичната организация. Те са един от основните разузнавателни

признаци за готовността и мотивацията на организацията да извършва атаки с ХБРЯ вещества. Свързани са също така и с идеологията и политиката, които са залегнали при нейното създаване. Досегашната практика при изследване на неконвенционалния тероризъм показва, че има четири категории цели:

– *религиозни цели*, предназначени да разпространяват религиозни вярвания, които да надделеят над друга религия, променяйки насилствено или налагайки религиозните схващания, чужди за част от месното население. Налагането на религиозен авторитет чрез предпочитанието на една религия пред друга, може да представлява мотив за глобална или регионална война (войни, които завършват само когато една религиозна група налага волята си на друга или когато една етническа или религиозна група е заличена). Използването на нетрадиционни средства, като ХБРЯ вещества, в този случай може да подпомогне терористичната организация за постигане на своите крайни цели;

– *националистически или расистки цели*, които са свързани с елиминирането на определена етническа група чрез физическо прочистване или лишаването ѝ от политическа, икономическа власт или влияние. В тези случаи терористичната организация действа срещу конкретна етническа група, пропагандирайки идеологическо-расистка платформа, в която дискриминира популацията въз основа на раса, религия или националност. Когато демографското разпределение на етническата група има пряка връзка и с географското ѝ разпространение и миграционните процеси в дадена област, има опасност терористичната организация да използва нетрадиционни средства за нейното физическо заличаване;

– *социални цели* си поставят терористичните организации, искащи да променят съществуващ социален ред чрез политическа революция или да свалят правителство на дадена държава въз основа на своите възгледи и идеология. В този случай опасността от използване на нетрадиционни средствата като ХБРЯ вещества идва главно от организации, които имат анархистки платформи и които не са заинтересовани непременно да сменят правителството или да създадат нов и по-справедлив социален ред. Те търсят унищожаването на съществуващия ред заради самия ред;

– *националистически цели*, които са предназначени да променят съществуващите държавни граници, анексиране на цели географски райони и зони на други държави или отстъпване на територии в полза на съседни държави. Тези цели също могат да бъдат обвързани със самоопределяне и национално освобождение, в рамките на което една етническа група се стреми да се откъсне от държавата и да установи независим политически субект. Постигането на подобни цели може да предизвикат сериозно съперничество между доминиращото етническо мнозинство и малцинствените групи в държавата и за тяхното постигане да бъдат използвани ХБРЯ вещества.

При анализиране на опасностите от неконвенционалния тероризъм не трябва да бъдат подценявани и *заплахите* и *изявленията*, направени от лидерите на терористичните организации. Това е един от възможните разузнавателни признаци за оценка на мотивацията им и, съответно – възможността да бъде извършена атака с ХБРЯ вещества, дали те са налични или се предполага, че ще бъдат добити (откраднати, закупени, произведени и т.н.), дали носят преки или косвени заплахи за тяхното бъдещо използване. Всичко това е свързано с естеството и характера на заплахите/декларациите за употребата на подобни вещества и могат да предскажат намеренията на организацията – ръководство, активисти, поддръжници и др. да се приложи неконвенционален тероризъм.

Не трябва да се пропуска и синдрома на *лидерството в организацията*. Той показва как ръководните структури могат да повлияят върху нейната склонност за използване на нетрадиционни средства. Характерно е за терористичните организации, имащи вертикална (йерархична) организационна структура, при които идеологията и политика се определят от един човек – харизматичен лидер, стоящ начело на организацията. Това засяга пряко и процеса на вземане на решенията. Организация, вземаща ирационални решения, които не се основават на съотношението цена/полза, не отдават голямо значение на възможните последици от провеждането на неконвенционални атаки и на това, каква ще бъде цената, която може да се наложи да платят за извършването на тези атаки. Това прави ирационалния процес на вземане на решения важен фактор за оценка кога една терористична организация ще използва ХБРЯ вещества.

Внимание заслужава и *страхът от евентуално изчезване*, появяващ се, когато терористична организация започне да променя пътищата и методите за прилагане на нетрадиционни средства в своите атаки (оправдано или неоправдано), което означава, че тя се чувства застрашена от изчезване. В този случай организацията може да използва неконвенционалния тероризъм като последен акт на отчаяние, в опит да остави своя отпечатък и въздействие върху света (региона) малко преди да бъде ликвидирана или да се саморазпадне.

Могат да се изброят и други критерии и цели, за да бъде направен опит да се предвидят действията на организации, използващи неконвенционалния тероризъм, но основният фокус трябва да бъде поставен върху анализирането на онези реално съществуващи предпоставки, които биха дали отговор на въпроса ще бъдат ли използвани ХБРЯ средства или не. Подобно решение може да зависи както от обстоятелства вътре в организацията, така и от международната обстановка, регионалната среда на сигурност, взаимоотношенията и координацията на отношенията със спонсориращите държави и др. Отговорите на тези въпроси позволяват да се проучат възможностите кога една терористичната организация ще се опита да извърши „ограничена атака“, използвайки неконвенционален тероризъм, както и да се преценят реалните възможности тя да реши да организира и проведе „неограничена атака“ с ХБРЯ средства.

От всички ХБРЯ вещества терористичните организации най-често използват химически. От 2011 г. броят на химическите атаки се е увеличил значително, като са засегнати над 30 страни по света. През 2013 г. има потвърдени 46 атаки с химически оръжия. През 2014 г. техният брой вече е 65, а през 2015 г. е 75. Държавите, в които са проведени такива атаки през последните 20 години са Сирия, Афганистан и Ирак. Този неконвенционален тероризъм се упражнява преди всичко от Движението Талибан (ДТ), като от 2006 до 2021 г. талибаните са организирали 34 химически атаки. ИД е провела за същия период 21 атаки, Фронтът „Ал-Нусра“ и други бунтовнически организации са извършили 4 нападения.

Най-често срещаният агент, използван при атаките с химическо оръжие през последните двадесет и една години, е хлорен газ. От 1995 г. той е използван 133 пъти. Близко 12 атаки са извършени с газ зарин, 8 – с дифениламин хлороарзин и 6 – с цианид. Химическите агенти, използвани при около 69 химически атаки са извършени с отровен газ, който не е идентифициран. Над 75% от атаките с химическо оръжие, извършени от 1995 г. до

2021 г., са насочени срещу цивилни обекти и хора. Останалите са срещу военни обекти, полицията, представители на правителството или длъжностни лица. (Graham-Harrison 2014)

Особено опасна по отношение на неконвенционалния тероризъм понастоящем е позицията на ИД. Нейните лидери, бойци и привърженици определят като „божествен религиозен ред“ крайната политическа цел на организацията – установяване на един Ислямски халифат в целия свят. За налагането на този модел на управление ИД не се колебае да унищожава отделни лица и цели общности, които се определят като „еретици“, независимо дали са мюсюлмани или хора, изповядващи други религии.

Пораженията, които организацията търпи в Сирия, Ирак и Афганистан, засилват мотивацията ѝ да докаже своите „успехи“ на терен. В бъдеще е възможна и ситуация, при която ИД, осъзнавайки, че е на ръба на военното си изчезване, да вземе решение за използване на неконвенционални оръжия. Това се подсилва и от факта, че ИД оперира основно на територията на Сирия, където все още има огромни запаси от химически оръжия, за които няма достоверна информация къде се намират и под чий контрол са понастоящем.

Най-разпространените проявления на неконвенционалния тероризъм са *ядреният* и *биологичният* тероризъм. Първият представлява съвкупност от *престъпни действия, свързани с незаконни придобиване и използване на ядрени и други радиоактивни материали с намерение нанасяне на мащабна вреда на населението или сплашване и оказване на натиск върху обществото и органите на властта*. Такива действия може да бъдат осъществяване на терористични атаки или отправяне на заплахи за провеждането им с използване на ядрени и радиоактивни материали, включително завземане на ядрени обекти с такива материали, а също отвлечане или извършване на убийство на ядрени специалисти.

Атаките на ядрен тероризъм може да бъдат функция на възможността за създаване или придобиване на ядрено взривно устройство или радиологично оръжие (т.нар. „мръсна бомба“), което в техническо отношение разделя този вид тероризъм на *ядрен* и *радиологичен*.³¹

Международната агенция за атомна енергия (МААЕ) откроява четири възможни сценария за ядрен тероризъм: кражба на ядрени бомби, ядрени ракетни глави и друго ядрено оръжие; кражба на високообогатен уран и плутоний, други ядрени материали и изработване на ядрени взривни устройства; създаване на т.нар. „мръсни бомби“, както и диверсионни актове срещу ядрени обекти и транспортни средства, превозващи радиоактивни вещества. (Tracheva 2016.)

През периода на Студената война на териториите на Европа и САЩ са регистрирани около 150 инцидента, свързани с взривове в райони с ядрени обекти, опити за проникване в тях, отвлечане и убийства на учени, работещи в сферата на ядрените технологии, кражба и контрабанда на различни материали. МААЕ ежегодно получава 150 – 200 уведомления за изчезване, кражба или загубване на контрол върху разпадащи се материали.

Биологичният тероризъм е свързан е с използването на биологично оръжие, чиито компоненти са произведени от патогенни микроорганизми или токсични вещества с

³¹ Съвет на Европа. Война и тероризъм. – В: Council of Europe Portal. [онлайн] Достъпно на: <https://www.coe.int/web/compass/war-and-terrorism>
[Savet na Evropa. Voyna i terorizam. In: Council of Europe Portal. [onlain] Dostapno na: <https://www.coe.int/web/compass/war-and-terrorism>]

биологичен произход. Това са бактерии, вируси, гъбички, рикетсии и техните токсини, предназначени за поразяване на хора, домашни животни и селскостопански култури. Определя се като *умишленото освобождаване на токсични биологични агенти за увреждане и тероризиране на цивилни лица в името на политическа, идеологическа, религиозна или друга цел*. Това е специфична форма на тероризъм, която включва извършването на терористичен акт чрез въвеждане в околната среда на биологични агенти за разпространяване на болести и хаос. Биологичните болести са от категория „тип А“. Тези, които причиняват най-голяма вреда, са: антракс (*Bacillus anthracis*), ботулизъм (*Clostridium botulinum*), чума (*Yersinia pestis*), едра шарка (*Variola major*), туларемия (*Francisella tularensis*), хеморагична треска, дължаща се на вируса на ебола или вируса на Марбург.

Биологичните оръжия се считат за следващата най-голяма заплаха след ядрените и химическите. Те са привлекателни за терористите, тъй като са изключително токсични, а биологичните им агенти могат да бъдат стотици пъти по-мощни и ефективни от химическите. Тъй като международният контрол върху ядрените и химически оръжейни арсенали е изключително стриктен, биологичните оръжия стават все по-желани за извършването на атентати. Разпространяват се лесно в природата, водата за пиене, храната и др. Освен това опитът в областта на биотехнологиите се разпространява бързо чрез свободен обмен на информация в социалните мрежи.

На теория биологичното оръжие може да доведе до по-голям брой жертви, които да не се разболеят веднага, поради съществуващия инкубационен период, като по този начин „парализират“ общественно-политическия живот в съответните държави за дълъг период от време. Подобни страхове са напълно реални и в контекста на пандемията от COVID-19, която показва уязвимостта на модерните общества от вирусни инфекции в глобален мащаб.

Повечето експерти са на мнение, че терористите са склонни да изберат бактериологичен, а не вирусен или рикетсиален агент, тъй като рикетсиозните инфекции могат лесно да се лекуват с антибиотици. Вирусите са по-трудни за култивиране от бактериите и често не живеят дълго извън своя гостоприемник, което затруднява тяхното ефективно разпространяване. Спорите на антракс например са „привлекателни“ за терористите поради относителната им издръжливост срещу неблагоприятни условия на околната среда. (Purver 1995 a; Purver 1995 b)

Американските крайно десни групи са единствените екстремистки организации, които открито проповядват през 70-те години на миналия век необходимостта от водене на биологична война и провеждат подготовка на своите последователи за защита срещу биологични атаки.

Теоретичните основи на биотероризма могат да бъдат търсени в книгата „Дневниците на Гърнър“ на д-р Уилям Лутър Пиърс, лидер на американската неонацистката организация „Национален Алианс“ (National Alliance). В нея той развива тезата, че американската нация е във война за оцеляване на бялата раса и, за да бъде постигната победа, е необходимо враговете – главно комунисти и евреи – да бъдат унищожени. За инициране на световна расова война и за създаване на арийска държава Лутър Пиърс препоръчва активирането на социален хаос, при който крайно десните екстремисти трябва да използват ядрени, химически, биологични и радиологични оръжия, за да превземат света.

„Дневниците на Гърнър“ е публикувана през 1978 г. и бързо се превръща в една от най-четените и цитирани книги в средите на крайната десница в САЩ. Тя оказва пагубно

влияние върху Тимъти Маквей, който е един от терористите, извършили атентата на 19 април 1995 г. срещу федералната сграда „Алфред П. Мъра“ в Оклахома сити. Това е най-смъртоносният атентат в историята на САЩ, при който са убити 168 души и 680 са ранени.³²

Преди 11 септември 2001 г. малко терористични организации се опитват да придобият биологични агенти, а още по-малко правят опити да ги използват. Известни са биотерористични инциденти, извършени по време на култовите церемонии от последователите на Ошо Раджниш, със салмонела през 1984 г. в щата Орегон, САЩ, при който са заразени 751 души, без смъртен случай и атентатът от религиозната секта „Аум Шинрикьо“ (Учение на истината АУМ) в токийското метро с газ зарин.³³

Основният проблем в борбата срещу биотероризма е, че първоначално той трудно може да бъде определен и локализиран. Медицинският персонал може да го установи едва когато подложените на атака хора започнат да търсят медицинска помощ.

През 1972 г. ООН предлага подписването на Конвенция за забрана на разработването, производството и складирането на бактериологични (биологични) и токсични оръжия и за тяхното унищожаване (известна като Конвенция за биологични и токсични оръжия, BTWC). Към ноември 2001 г. 162 държави са подписали, а 144 от тях са ратифицирали Конвенцията.³⁴

Тероризмът няма свое лице или нация. Бидейки асиметрично насилие, насочено срещу реда на световното статукво и следствията от него, той все повече придобива глобален характер и внася непрекъснати промени в съвременната геополитическа обстановка, оказващи влияние върху бъдещите военни операции, свързани с намаляване на заплахата от него.

Разнообразието от форми на съвременния тероризъм, особено неконвенционални, показва че безразсъдните действия на самозвани фанатици могат да доведат света до Апокалипсис и да поставят под сериозно изпитание населението на планетата. Това логично определя водещата роля на разузнаването като възлов елемент в борбата срещу тероризма, особено при добиването на изпреварваща информация, свързана с вземането на решения за ограничаване и неутрализиране на терористичната активност.

³² Purver, Ron., 1995 a. *Chemical and Biological Terrorism: The Threat According to The Open Literature*. Ottawa, Ontario, Canadian Security Intelligence Service Publication.

³³ Carus, W. Seth., 1997. The Threat of Bioterrorism. In: *The Strategic Forum*, N. 127, September 1997, Washington, D.C.: National Defense University, Institute for National Strategic Studies;

Carus, W. Seth., 2017. A Short History of Biological Warfare. In: *Occasional Paper* 12, 2017, Washington, D.C.: National Defense University, Center for the Study of Weapons of Mass Destruction. [online] Available from: https://permanent.fdlp.gov/gpo84132/CSWMD_OccasionalPaper-12.pdf?ver=2017-08-07-142315-127

³⁴ СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ., 2011. Решение 2011/429/ОВППС на Съвета от 18 юли 2011 година относно позицията на Европейския съюз във връзка със Седмата конференция за преглед на държавите – страни по Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологични (биологични) и токсични оръжия и за тяхното унищожаване (КБТО). *Официален вестник на Европейския съюз* L 188/42. EUR-Lex. Document 32011D0429. [онлайн] Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32011D0429#> [На български]

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION., 2011. Council Decision 2011/429/CFSP of 18 July 2011 relating to the position of the European Union for the Seventh Review Conference of the States Parties to the Convention on the prohibition of the development, production and stockpiling of bacteriological (biological) and toxin weapons and on their destruction (BTWC). *Official Journal of the European Union* L 188/42. EUR-Lex. Document 32011D0429. [online] Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011D0429&from=BG> [In English]

ЛИТЕРАТУРА

1. Градев, Владимир., 2016. с. 189 – 207. Ислямският радикализъм: елементи от едно контра-разследване. В: *Религиозни светогледи и ценностите на XXI век*. Тематичен сборник на НИ група „Религиозно-философски парадигми и интеркултурен диалог“. София: Пропелер. ISBN 978-954-392-412-7.
2. Мирчев, М., 2005. *Операции срещу разпространението на оръжия и терористични действия* [дисертационен труд]. София: ВА „Г. С. Раковски“, факултет „Национална сигурност и отбрана“, катедра „Национална и международна сигурност“.
3. Съвет на Европа. Война и тероризъм. – В: Council of Europe Portal. [онлайн] Достъпно на: <https://www.coe.int/web/compass/war-and-terrorism>
4. СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ., 2011. Решение 2011/429/ОВППС на Съвета от 18 юли 2011 година относно позицията на Европейския съюз във връзка със Седмата конференция за преглед на държавите – страни по Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологични (биологични) и токсични оръжия и за тяхното унищожаване (КБТО). *Официален вестник на Европейския съюз L 188/42*. EUR-Lex. Document 32011D0429. [онлайн] Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32011D0429#> [На български]
5. ТВ БиТ., 2016. *Бивш директор на МОСАД: Очакват ни още много години борба с тероризма*, интервю на Дани Ятом. В: Money.bg 31.03.2016. [онлайн] Достъпно на: <https://money.bg/politics/bivsh-direktor-na-mosad-ochakvat-ni-oshte-mnogo-godini-terorizam.html>
6. Трачева, Милена., 2016. МААЕ: Някоя страна не е защитена срещу ядрен тероризъм. // *Факти* 05.12.2016. [онлайн] Достъпно на: <https://fakti.bg/world/213695-maae-nikoa-strana-ne-e-zashtitena-sreshtu-adren-terorizam>
7. Христов, Нено., 2015. *Същност на съвременния тероризъм и противодействие на тероризма*. Blogger, 14.11.2015. [онлайн] Достъпно на: <https://securityandstrategy.blogspot.com/2015/11/blog-post.html>
8. Carus, W. Seth., 1997. The Threat of Bioterrorism. In: *The Strategic Forum*, N. 127, September 1997, Washington, D.C.: National Defense University, Institute for National Strategic Studies.
9. Carus, W. Seth., 2017. A Short History of Biological Warfare. In: *Occasional Paper 12*, 2017, Washington, D.C.: National Defense University, Center for the Study of Weapons of Mass Destruction. [online] Available from: https://permanent.fdlp.gov/gpo84132/CSWMD_OccasionalPaper-12.pdf?ver=2017-08-07-142315-127
10. Graham-Harrison, Emma., 2014. Kurds fear Isis use of chemical weapon in Kobani. // *The Guardian*, 24 Oct. 2014. [online] Available from: <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/24/kurds-fear-isis-chemical-weapon-kobani>
11. Purver, Ron., 1995 a. *Chemical and Biological Terrorism: The Threat According to The Open Literature*. Ottawa, Ontario, Canadian Security Intelligence Service Publication.
12. Purver, Ron., 1995 b. *The Threat of Chemical/Biological Terrorism, Commentary № 60*. Ottawa, Ontario, Canadian Security Intelligence Service publication, 1005, August 1995. [online] Available from: <https://irp.fas.org/threat/cbw/com60e.htm>

REFERENCES

1. Carus, W. Seth., 1997. The Threat of Bioterrorism. In: *The Strategic Forum*, N. 127, September 1997, Washington, D.C.: National Defense University, Institute for National Strategic Studies.
2. Carus, W. Seth., 2017. A Short History of Biological Warfare. In: *Occasional Paper 12*, 2017, Washington, D.C.: National Defense University, Center for the Study of Weapons of Mass Destruction. [online] Available from: https://permanent.fdlp.gov/gpo84132/CSWMD_OccasionalPaper-12.pdf?ver=2017-08-07-142315-127
3. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION., 2011. Council Decision 2011/429/CFSP of 18 July 2011 relating to the position of the European Union for the Seventh Review Conference of the States Parties to the Convention on the prohibition of the development, production and stockpiling of bacteriological (biological) and toxin weapons and on their destruction (BTWC). *Official Journal of the European Union L 188/42*. EUR-Lex. Document 32011D0429. [online] Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011D0429&from=BG> [In English]
4. Gradev, Vladimir., 2016. pp. 189 – 207. Islyamskiyat radikalizam: elementi ot edno kontra-razsledvane. In: *Religiozni svetogledi I tsennostite na XXI vek*. Tematichen sbornik na NI grupa “Religiozno-filosofski paradigmi i intelektualen dialog”. Sofia: Propeler. ISBN 978-954-392-412-7.
5. Graham-Harrison, Emma., 2014. Kurds fear Isis use of chemical weapon in Kobani. // *The Guardian*, 24 Oct. 2014. [online] Available from: <https://www.theguardian.com/world/2014/oct/24/kurds-fear-isis-chemical-weapon-kobani>
6. Hristov, Neno., 2015. *Sashtnost na savremennia terorizam i protivodeystvie na terorizma*. Blogger, 14.11.2015. [onlain] Dostapno na: <https://securityandstrategy.blogspot.com/2015/11/blog-post.html>
7. Mirchev, M., 2005. *Operatsii sreshtu razprostranienieto na orazhia i teroristichni deystvia*, [disertatsionen trud]. Sofia: VA “G. S. Rakovski”, fakultet “Natsionalna sigurnost i otbrana”, katedra “Natsionalna i mezhdunarodna sigurnost”.
8. Purver, Ron., 1995 a. *Chemical and Biological Terrorism: The Threat According to The Open Literature*. Ottawa, Ontario, Canadian Security Intelligence Service Publication.
9. Purver, Ron., 1995 b. *The Threat of Chemical/Biological Terrorism, Commentary № 60*. Ottawa, Ontario, Canadian Security Intelligence Service publication, 1005, August 1995. [online] Available from: <https://irp.fas.org/threat/cbw/com60e.htm>
10. Savet na Evropa. Voyna i terorizam. In: Council of Europe Portal. [onlain] Dostapno na: <https://www.coe.int/web/compass/war-and-terrorism>
11. Tracheva, Milena., 2016. MAAE: Nikoya strana ne e zashtitena sreshtu yadren terorizam // *Fakti*, 05.12.2016. [onlain] Dostapno na: <https://fakti.bg/world/213695-maae-nikoa-strana-ne-e-zashtitena-sreshtu-adren-terorizam>
12. TV BiT., 2016. *Bivsh director na MOSAD: Ochakvat ni oshte mnogo godind borba s terorizma*, intrvyu na Dani Yatom. // *Money.bg* 31.03.2016. [onlain] Dostapno na: <https://money.bg/politics/bivsh-direktor-na-mosad-ochakvat-ni-oshte-mnogo-godini-terorizam.html>